

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра громадського здоров'я

Шифр _____

Наказ ректора про
затвердження теми

«До захисту допускається»
завідувач кафедри
_____ В. А. Сміянов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
на тему
«ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАМΠΑНІЇ В
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ »

за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я»,
освітньо-професійна програма «Громадське здоров'я»

Студентки групи ГР 701 Салманової Ельвіри Мубаріз кизи

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Науковий керівник

*Доцент кафедри громадського здоров'я,
к.мед.н., Васильєв Ю. К.*

Суми 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ.....	5
1.1 Визначення основних понять з питань підліткового алкоголізму.....	5
1.2 Аналіз статистичних даних поширення вживанню алкогольних напоїв підлітками	5
РОЗДІЛ 2. СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ	7
2.1 Матеріали та методи досліджень з метою оцінки алкогольної залежності серед підлітків	7
2.2 Аналіз отриманих результатів	8
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ СЕРЕД ПІДЛІТКОВОГО НАСЕЛЕННЯ	21
3.1 Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв засобами інтерактивних технік	21
3.2 Розробка тренінгів, занять щодо «Профілактики вживання алкогольних напоїв в підлітковому середовищі».....	25
ВИСНОВКИ.....	34
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	38

ВСТУП

Актуальність дослідження. Однією з головних, сучасних проблем є вживання підлітками алкогольних напоїв. У світі, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), серед підлітків віком від 15 років 27 % вживають алкоголь. Україна, посідає провідні місця серед інших країн за рівнем вживання алкоголю серед неповнолітніх. Станом на 2018 рік на одного українця старше 15 років припадає 8,6 л чистого спирту [18].

Продовж останніх років вживання алкоголю поширюється в багатьох країнах незалежно від соціальних умов, традицій, національності та культурного рівня. Молоді люди починають вживати спиртні напої в різному віці, але найчастіше це підлітковий період. Вікова група підлітків які починають пробувати спиртні напої, нині, на жаль, помолодшала. Кожний рік все більше неповнолітніх набувають цю шкідливу звичку ще з шкільного періоду, як результат - алкоголізм серед підлітків набуває масового поширення.

В Законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв», Законі «Про обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв: основні положення, ключові новації і порядок застосування», Законі «Про обмеження вживання алкогольних напоїв у громадських місцях», відображено необхідність розробити відповідні програми з корекції та профілактики негативних наслідків та впливу спиртних напоїв на осіб молодшого віку.

Ефективним рішенням виходу з цієї ситуації та покращенням показників статистичних даних є активне притягування до профілактичної роботи працівників навчальних закладів, соціальних педагогів, шкільних психологів та батьків.

Метою роботи є дослідження алкогольної залежності серед підлітків та розробка профілактичних заходів для запобігання вживання алкогольних напоїв.

Предмет роботи: інформаційна компанія в соціальних мережах, направлена на запобігання вживання алкоголю серед підлітків.

Об'єкт роботи: попередження вживання алкоголю серед підлітків.

Завдання дослідження:

- визначити основні поняття з питань підліткового алкоголізму;
- провести аналіз статистичних даних з питань алкоголізму серед підлітків;
- проаналізувати соціологічне дослідження серед учнів з метою оцінки алкогольної залежності;
- розробити програму з профілактики вживання алкогольних напоїв.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять такі соціологічні дослідження:

1. Кабінетні методи дослідження:

- статичний аналіз - збір та аналіз статистичних даних з питань трудової еміграції;

- аналіз нормативно-правової бази щодо трудової еміграції.

2. Польові методи дослідження:

- кількісний метод: анкета для лікарів щодо готовності виїхати на роботу за кордон.

Наукова новизна дослідження:

- науково обґрунтовано профілактичні заходи вживання підлітками спиртних напоїв за допомогою засобів інтерактивних технік;
- розроблено комплекс занять щодо «Профілактики вживання алкогольних напоїв в підлітковому середовищі»;
- проведено дослідження по виявленню причин, які спонукають підлітків вживати алкоголь;
- наведено сучасні дані про підлітковий алкоголізм в Україні.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновку, рекомендацій, списку використаних джерел (18 найменувань) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 43 сторінки, із них основного тексту – 33 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ

1.1 Визначення основних понять з питань підліткового алкоголізму

В даному розділі будуть розглянуті такі основні поняття: алкоголізм, група ризику, зловживання спиртними напоями, медико-соціальна реабілітація, протиалкогольне навчання і виховання. Алкоголізмом є тяжка хронічна хвороба що розвивається в наслідок надмірного та тривалого зловживання спиртних напоїв в кількості яка зумовлює ступінь сп'яніння. До групи ризику належать особи, які внаслідок біологічних, психічних або соціальних причин знаходяться в обставинах що можуть сприяти вживанню алкоголю. Наслідком тривалого вживання спиртного у людини розвивається девіантна поведінка- поведінка яка характеризується психічними розладами та не відповідає загальноприйнятим нормам у суспільстві.

Для лікування залежності та профілактики ускладнень алкоголізму застосовується система заходів психологічного, соціального, педагогічного характеру яка називається медико-соціальною реабілітацією. Також застосовують протиалкогольне навчання і виховання. Воно націлене на поширення знань про причини, прояви та негативні наслідки алкоголізму, розвитку негативного відношення до вживання спиртних напоїв та набуття навичок тверезого способу життя. Невід'ємною частиною лікування є соціальна адаптація яка націлена на відновлення механізмів адаптації норм і правил поведінки у суспільстві [13, 16].

1.2 Аналіз статистичних даних поширення вживанню алкогольних напоїв підлітками

В Україні найбільше вживає алкоголь молодь віком 15-19 років якщо порівняти з іншими країнами і це безпосередньо пов'язано з низкою причин: приклад батьків, які теж мають високий рівень вживання спиртного серед населення. Багато підлітків починають пробувати алкоголь тому що їм нудно та

немає де вивільнити свою енергію. Вони не зацікавлені здоровим способом життя та спортивними секціями тому що не знають як ще можна розважатися без алкоголю. Важливу роль грають компанії які просувають на ринок дешевий продукт [15].

За статистикою Всесвітньої організації охорони здоров'я 27% вживають алкоголь загалом у світі віков від 15 років. В Україні 53%- це хлопців та 37 % дівчата. Станом на 2018 рік на одного українця від 15 років припадає 8,6 л чистого спирту (10 % - чоловіки, 15 % - жінки) [17].

Виходячи з даних дослідження Швейцарського інституту боротьби з алкоголізмом виявлено три основні причини вживання алкоголю серед підлітків [14]:

1. Самоствердження: Німеччина- 56,5 %; Франція- 52,1 %; Італія- 65,5 %.
2. Вплив друзів та однолітків: Німеччина - 31,1 %; Франція - 52,5 %.
3. Зняття психічної та емоційної напруги: Німеччина - 12 %; Франція - 12,8 %; Італія - 15,4 %.

В світі загалом від алкоголю помирає кожна 20 - та людина: 28 % - ДТП, насильство, самогубство; 21 % - порушення травлення; 19 % - серцево-судинні захворювання Решта - розлади психіки, онкохвороби, інфекційні захворювання [15].

РОЗДІЛ 2. СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

2.1 Матеріали та методи досліджень з метою оцінки алкогольної залежності серед підлітків

Для визначення точного відсотка підлітків які вживають алкогольні напої та виявлення причин, що спонукають їх на це, було використано кількісний метод дослідження. Його основною перевагою є можливість охоплення великої кількості респондентів та проведення точного аналізу отриманих результатів.

Таким чином, у ході дослідження було розроблено та проведено анкетування в Сумській загальноосвітній школі №18 серед учнів 9 класів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість відібраних для дослідження учнів

	Всього кількість учнів	%	Вибірка учнів	%
Дівчата	45	52,3	37	52,9
Хлопці	41	47,7	33	47,1
Разом	86	100	70	100

Анкета має назву «Вивчення поінформованості та відношення підлітків до вживання алкогольних напоїв» та складається з 25 питань (додаток 1). Всі питання в анкеті є закритими, хоча 12 з них вміщують варіант відповіді, який передбачає власний варіант відповіді (одне слово чи невелике речення).

Питання в анкеті розроблено таким чином, щоб визначити ставлення підлітків до алкоголю та до споживачів цих спиртних напоїв, схильність підлітків до вживання алкоголю; можливі причини вживання алкоголю підлітками, інформованість підлітків про шкоду алкоголю; залучення підлітків до процесу алкоголізації; ставлення підлітків до вживання алкоголю, заходи профілактики алкоголізму серед молоді.

2.2 Аналіз отриманих результатів

Нами було проведено дослідження серед учнів 9 класу віком 14-15 років. Першим питанням в анкеті було: «Чи вживаєте Ви алкогольні напої?». У результаті 51,4 % опитаних вживають алкоголь, а 48,6 % - обрали варіант «ні». Отже, можемо зробити висновок, що більша частина дітей, які не досягли повноліття, вже вживають алкогольні напої.

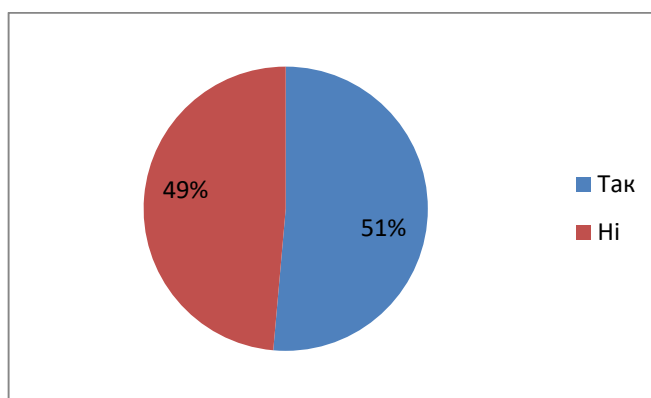

Рис. 2.1. Вживання алкоголю підлітками

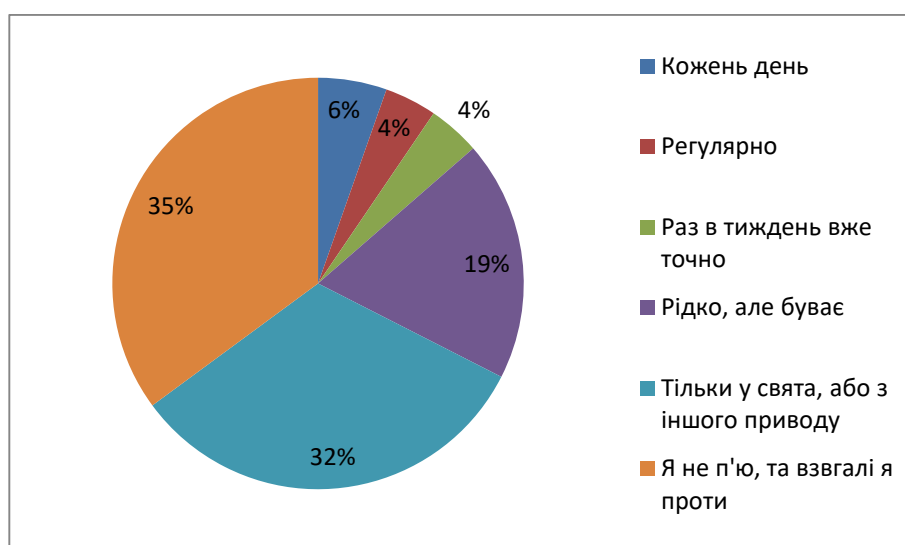

Рис. 2.2. Частота вживання алкоголю серед підлітків

У результаті відповідей на наступне питання визначено, що частина підлітків, які взагалі не вживають алкоголь склала 35 %. Отже, даючи негативну відповідь на минуле питання, деякі респонденти вважали що вживання алкоголю на свята чи з іншого приводу або ж рідке вживання спиртного не рахується за споживання. Раз на тиждень і частіше алкоголь вживає майже 14% підлітків (рис. 2.2).

Приводом для вживання спиртного більшості респондентів є свято – 37,8%. Інші опитані як привід виділяють для себе: вихідний день, вільний час, зустріч з друзями, привід поспілкуватися, зняття стресу. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.3.).

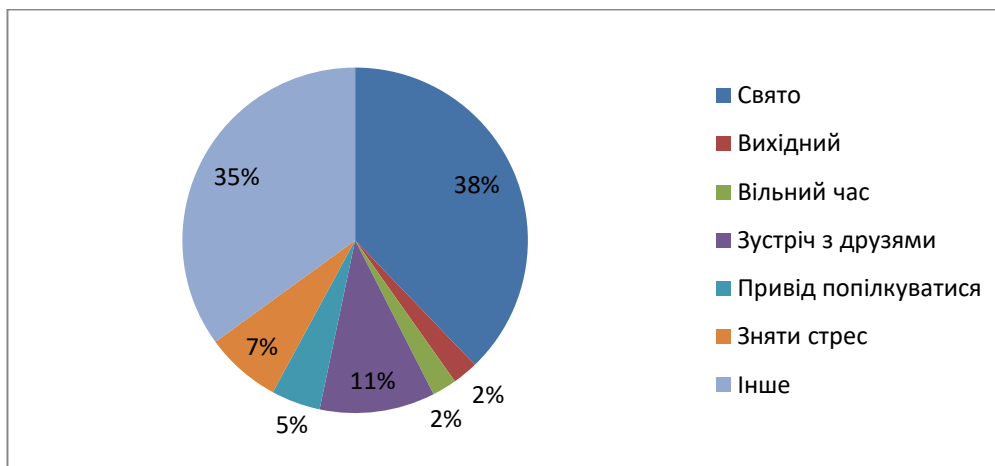

Рис. 2.3. Привід для вживання алкоголю серед опитаних

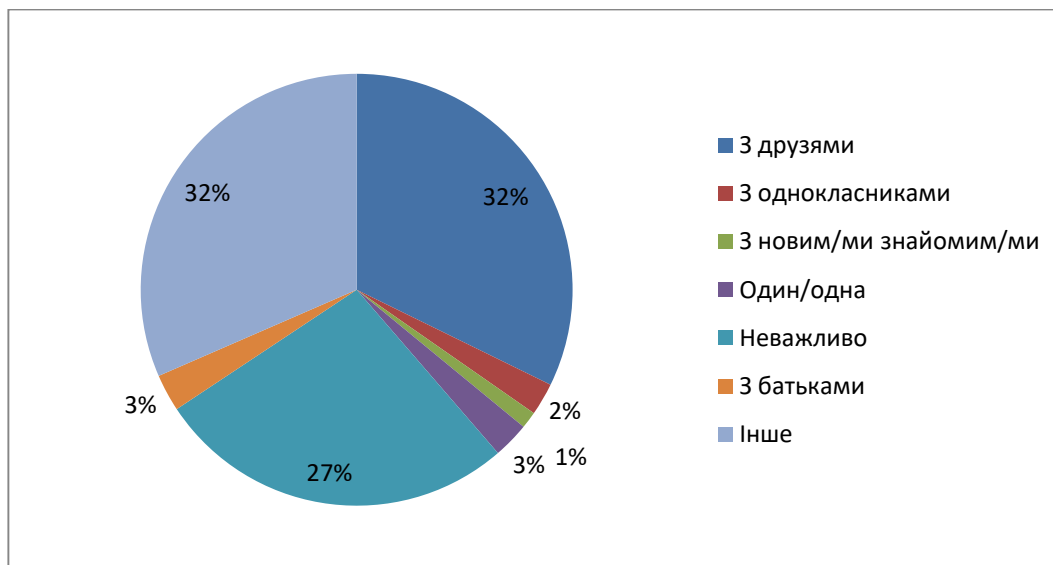

Рис. 2.4. Компанія для вживання алкоголю серед опитаних

Більша частина підлітків вживає алкоголь разом з друзями – 35,8 %. Для 30 % опитаних компанія не має значення. Також для деяких компанією є однокласники, нові знайомі, батьки. Обирають вживання на самоті 3 %. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.4).

Найпопулярнішим місцем для розпивання алкогольних напоїв є власна квартира або житло друзів, знайомих – 41,9 %. Ще 10,8 % віддають перевагу вживанню на вулиці чи у дворі. Для 8 % місце не має значення. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.5.).

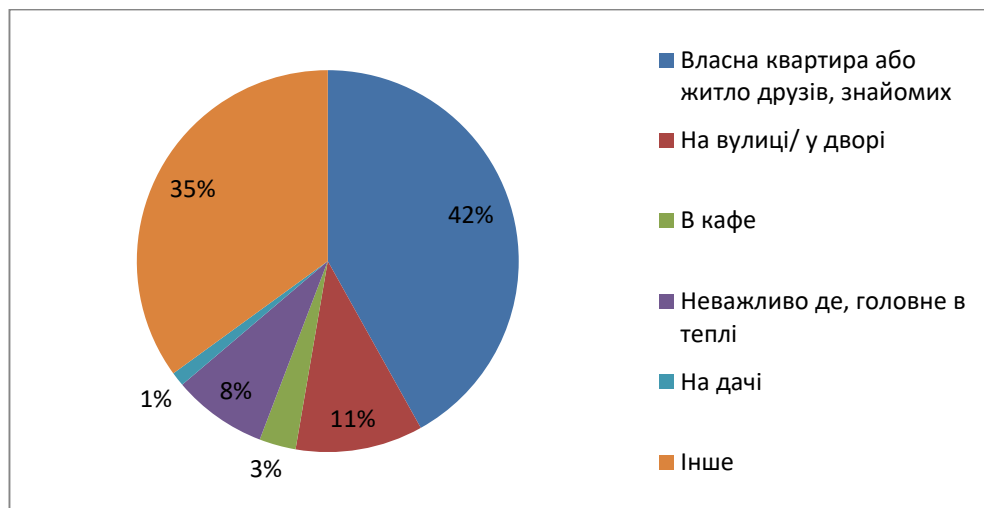

Рис. 2.5. Місця для вживання алкоголю серед опитаних

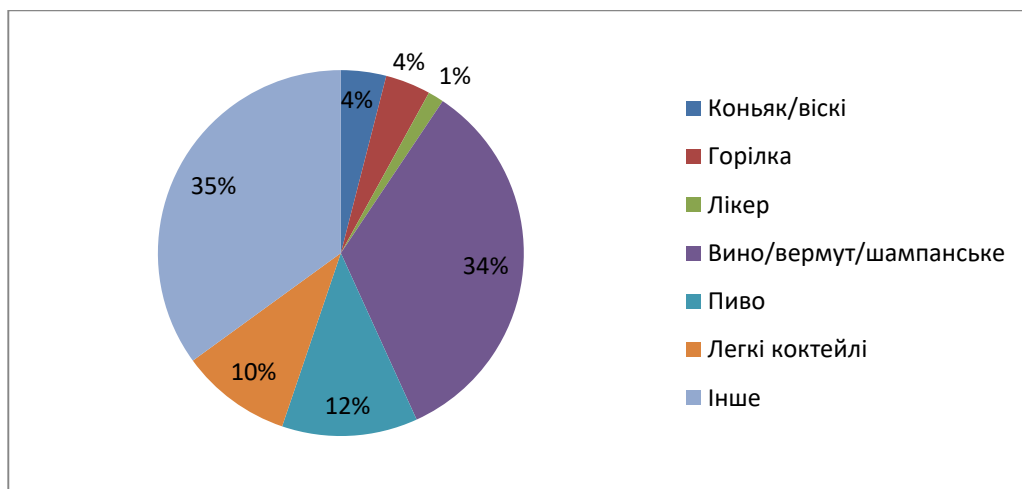

Рис. 2.6. Вид алкоголю, що обирають для себе опитані респонденти

Серед алкогольних напоїв 33,8 % обирають для себе вино, вермут чи шампанське. Ще 12 % вживають пиво, 9,8 % - легкі коктейлі, по 4 % - коньяк / віскі та горілку. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.6.).

Кількість вживання алкоголю вимірюється наступним чином: 20,3% - помірно вживання, аби зберегти адекватність, 16,2% - завжди можуть зупинитися, 14,9% - п'ють, поки можуть це робити, 7,8% - ніколи не відчували

оп'яніння, 5,8% - вживають в межах одного келиха/чарки/стакана. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.7.).

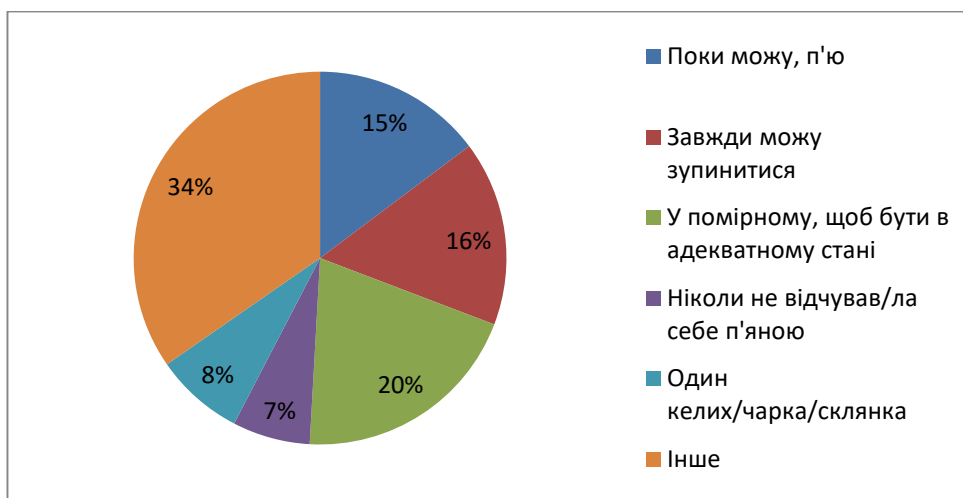

Рис. 2.7. Кількість алкоголю, що вживають опитані респонденти

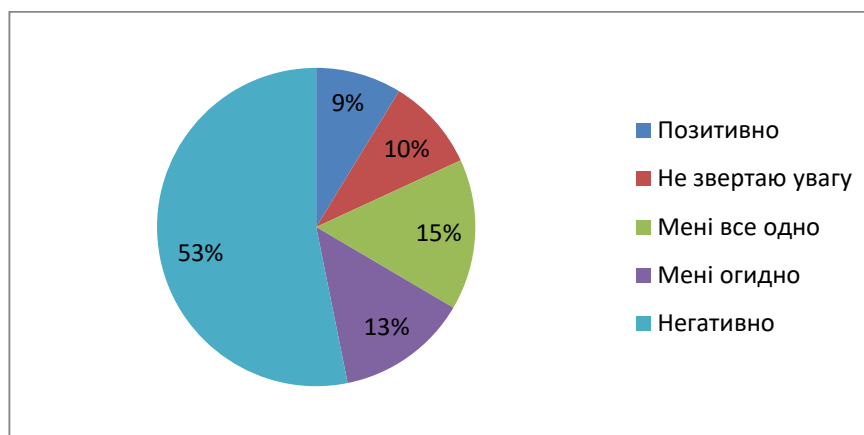

Рис. 2.8. Відношення респондентів до розпивання спиртних напоїв в громадських місцях, транспорті, парках та інших місцях дозвілля

До розпивання спиртних напоїв в громадських місцях, транспорті, парках та інших місцях дозвілля 53,7% опитаних відносяться негативно, 13,5% - байдужі до цього, по 9,5% - відчувають огиду та не звертають увагу, 8,8% - ставляться до цього позитивно (рис. 2.8).

По відношенню до осіб, що перебувають у нетверезому стані в громадських місцях 41,8% респондентів мають негативне відношення, 23% - відчувають огиду до них, 14,9% - є байдужими, 10,8% - не звертають увагу, 9,5% - мають позитивне ставлення (рис. 2.9).

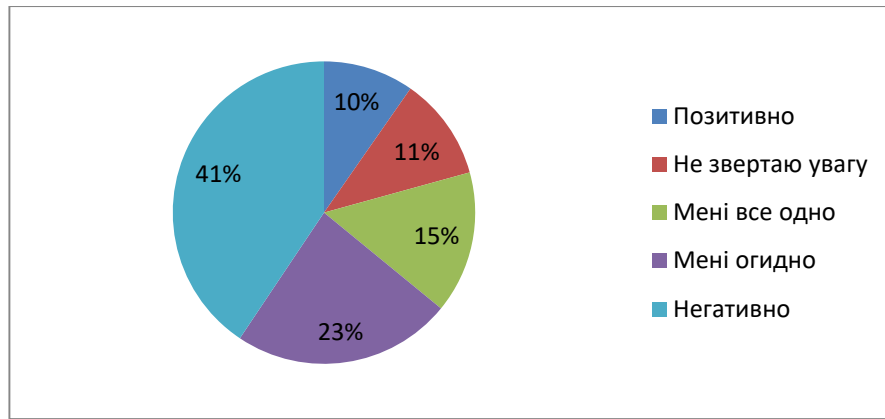

Рис. 2.9. Відношення респондентів до осіб, що перебувають у нетверезому стані в громадських місцях

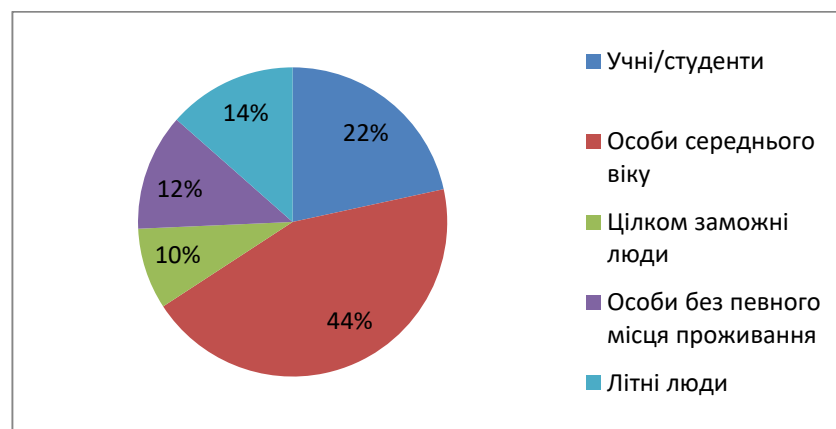

Рис. 2.10. Вікові категорії осіб, яких респонденти частіше бачили у нетверезому стані в громадських місцях

Серед людей, яких опитані частіше зустрічали у нетверезому стані 44,2% були особами середнього віку, 21,6% - учні чи студенти, 13,5% - люди літнього віку, 12,2% - особи без певного місця проживання, 8,5% - були цілком заможними людьми (рис. 2.10).

Згідно відповідей респондентів частіше вони зустрічали на вулиці нетверезих чоловіків – 94,6%, ніж жінок – 5,4% (рис.2.11).

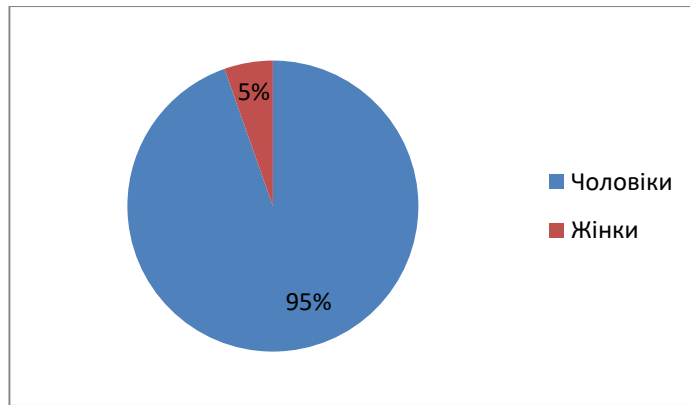

Рис. 2.11. Статева диференціація осіб, яких респонденти частіше бачили у нетверезому стані в громадських місцях

Серед опитаних 66,2% вважають, що продаж спиртних напоїв неповнолітнім сприяє розвитку алкогольної залежності в майбутньому та деградації особистості. Ще 27% вважають це помилковим твердженням. Не визначилися зі своїм рішенням 6,8% опитаних (рис.12).

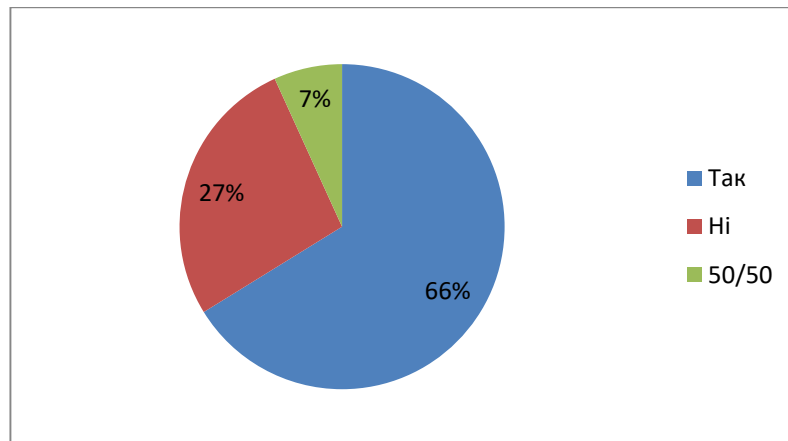

Рис. 2.12. Думка опитаних підлітків, щодо наявності впливу продажу спиртних напоїв неповнолітнім на розвиток алкогольної залежності в майбутньому

Алкоголізм вважають хворобою, яку треба лікувати 78,4% опитаних, 17,6% вважають це твердження невірним (рис. 2.13).

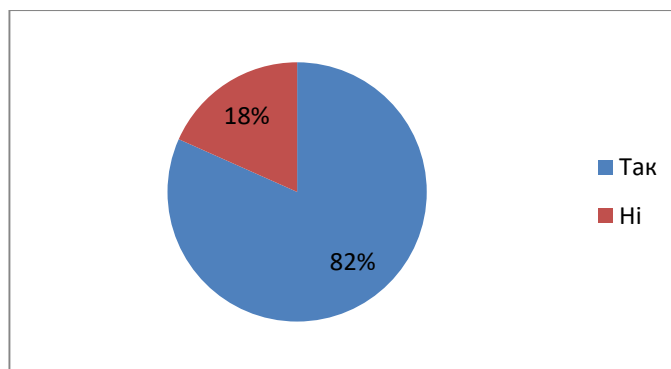

Рис. 2.13. Думка опитаних підлітків, щодо визнання алкоголізму хворобою, яку необхідно лікувати

Кількість міцного алкоголю, яку опитані випивають кожного разу, складає 50мл для 21,6%, 100мл для 10,8, 150мл – 6,6%, 200мл –3,6%, 350мл – 6%, 600мл – 4,2%, більше ніж 700 мл - 12,2 %. До категорії «Інше» відносяться відповіді що мають на увазі невживання алкоголю загалом (рис. 2.14).

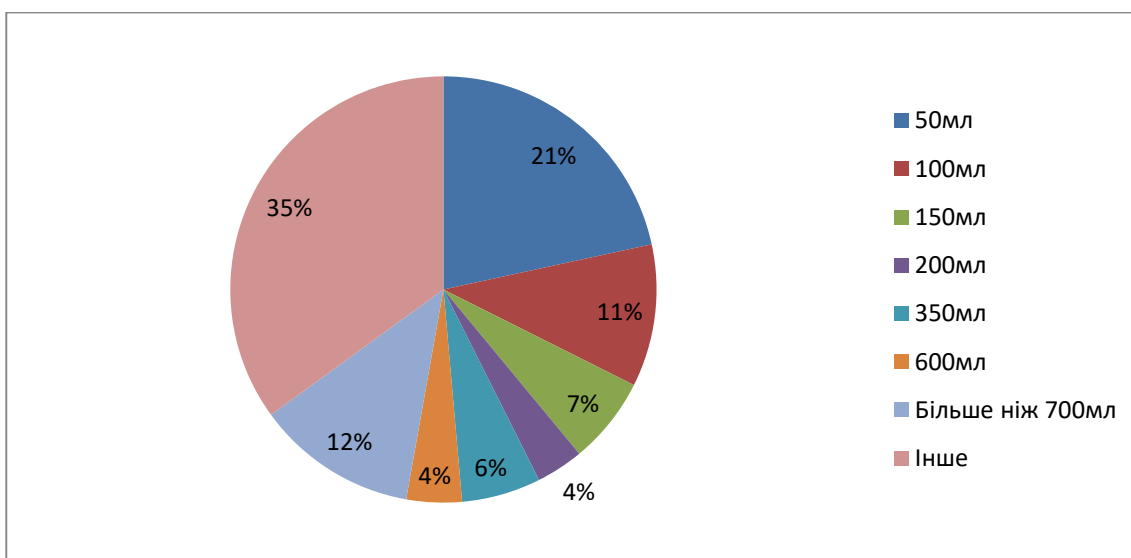

Рис. 2.14. Кількість міцного алкоголю, яку опитані підлітки випивають щоразу

Серед респондентів вперше відчули себе напідпитку 10,8% у віці 14 років, 4,9% у віці 13 років, раніше 13 років – 10%, не знають коли саме це відбулося вперше – 29,7%. Ніколи не відчували себе сп'янілими 44,6% (рис. 2.15).

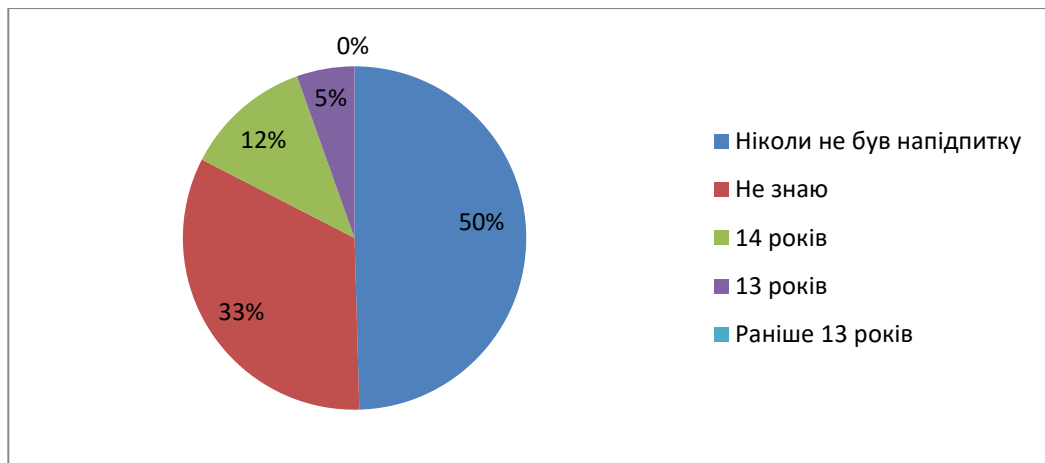

Рис. 2.15. Вік респондентів, коли вони вперше відчули себе напідпитку чи п'яними

У 39,2% респондентів батьки повідомляються майже про всю кількість спиртного, яку вживає їх дитина, у 13,5% -батики знають про невелику частину того, що вживає підліток, 9,5% - не повідомляють батькам про своє вживання алкоголю (рис. 2.16).

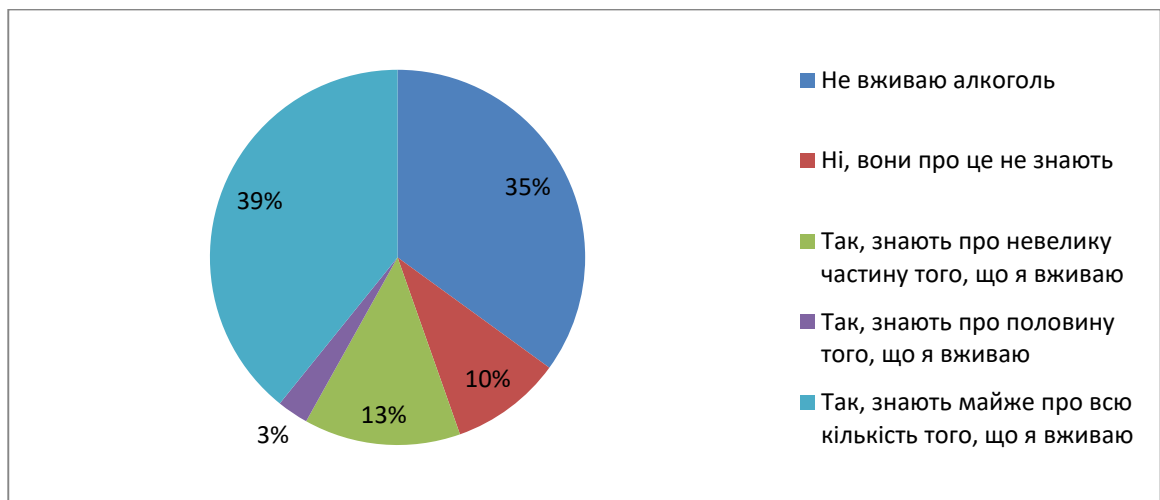

Рис. 2.16. Обізнаність батьків, щодо вживання їхніми дітьми алкоголю, зі слів респондентів

У сім'ях 45,9% опитаних ніхто з їхніх близьких не вживає алкоголь, у 17,6% - вживає мати, у 33,8% - батько, у 23% - брати чи сестри. Під «Інше» мається на увазі вживання алкоголю іншими членами родини, не зазначеними вище (рис.2.17).

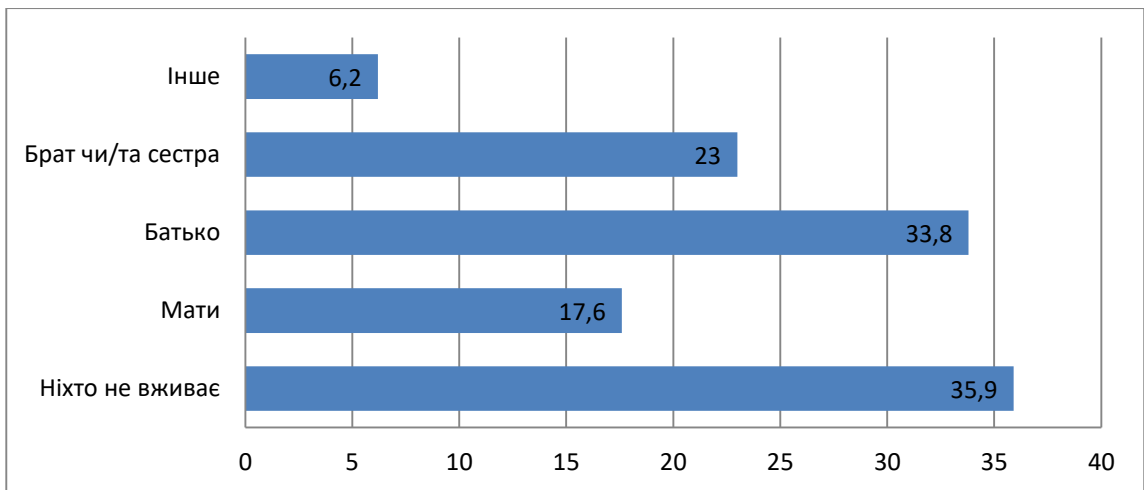

Рис. 2.17. Вживання алкоголю у сім'ях опитаних підлітків

Серед причин, які спонукали до вживання спиртного підлітки виділяють: 21,6% - цікавість, 25,7% - за компанію з друзями, 5,2% - вживають для отримання авторитету, 5,6% - мали приклад для наслідування (рис. 2.18).

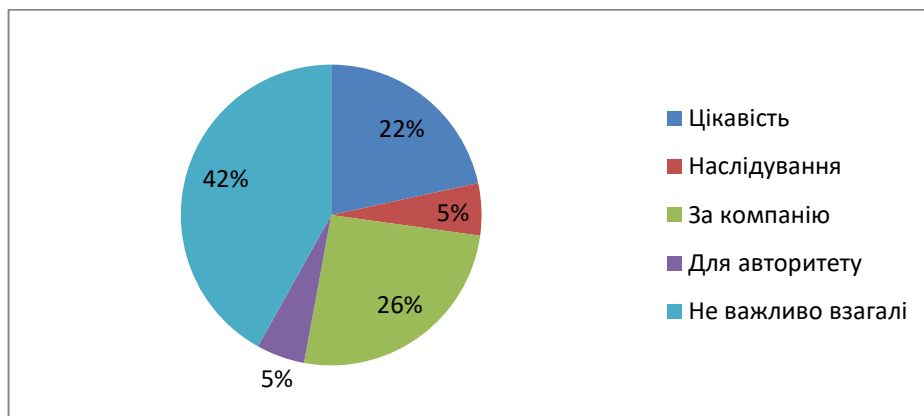

Рис. 2.2. Причини вживання алкоголю підлітками

Оцінюючи дію алкоголю на організм 40,5% вважають що спиртне його фізично руйнує, 5,5% - вважають що зловживання викликає зневагу в суспільстві, 32,4% – вважають, що він викликає деградацію, 21,6% - що руйнує емоційно (рис.2.19).

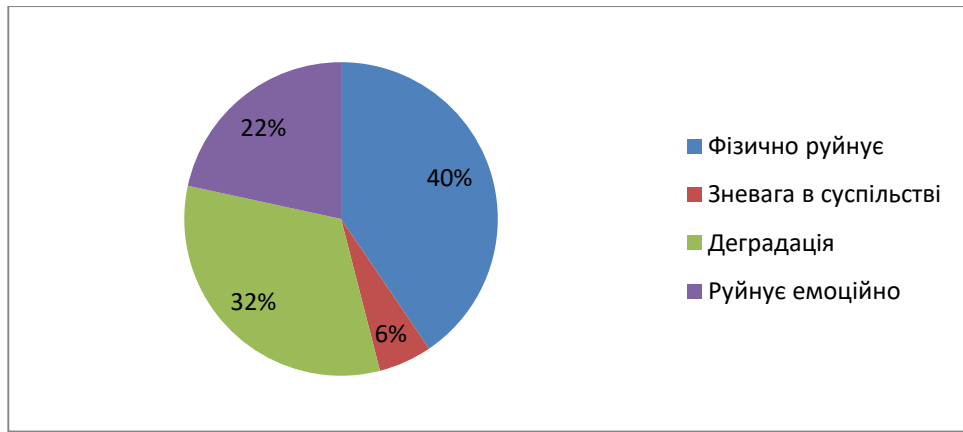

Рис. 2.19. Оцінка респондентами дії алкоголю на організм

Найбільший вплив на респондентів щодо не вживання алкоголю на опитаних роблять 54,1% - батьки та родичі, 18,9% - ЗМІ та Інтернет, 16,2% - друзі та однолітки, 10,8% - педагоги (рис.2.20).

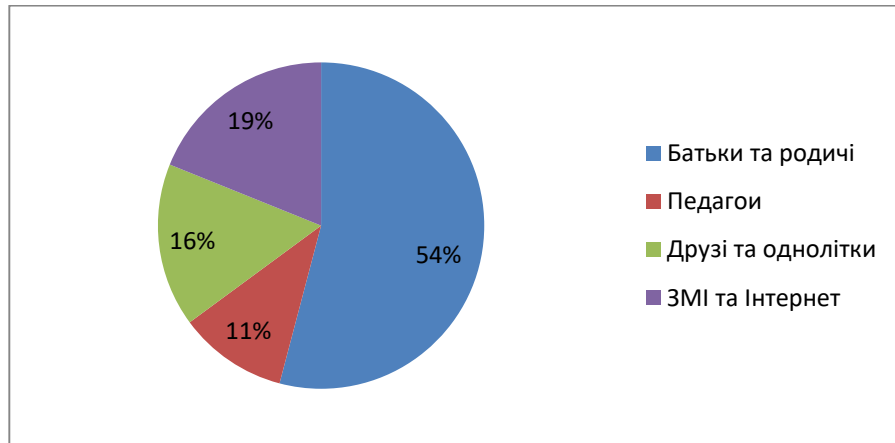

Рис. 2.20. Оцінка впливу на респондентів щодо не вживання алкоголю

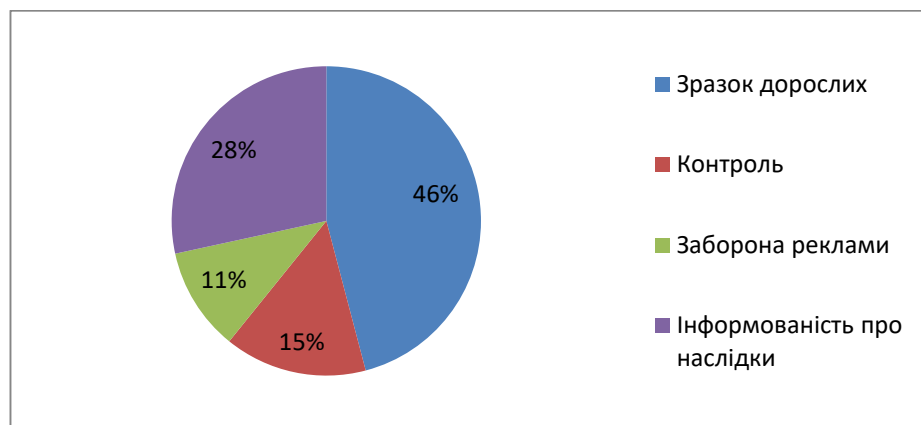

Рис. 2.21. Запобігання вживання спиртного

Щоб не вживати спиртні напої 45,9% респондентів вважають необхідним наявність позитивного прикладу дорослих, 28,4% - наявність інформації про

наслідки, 14,9% - контроль, 10,8% вважають, що потрібна заборона реклами алкоголю (рис.2.21).

Страх стати у дорослому житті алкоголіком мають 44,6% опитаних підлітків, 45,9 –скептично ставляться до цього, 9,5% - не визначилися (рис.2.22).

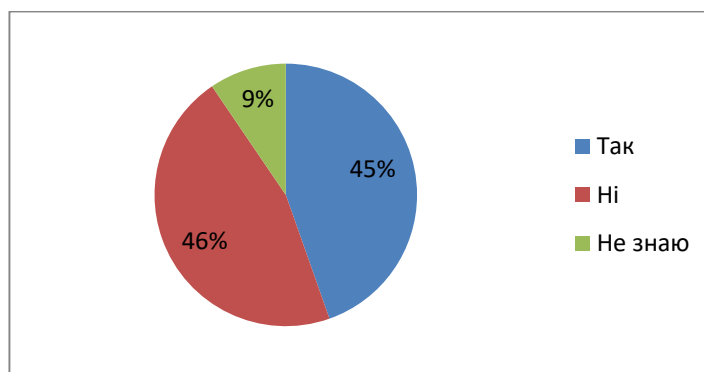

Рис. 2.22. Наявність у респондентів страху стати у дорослому житті алкоголіком

Реклама на думку 70,3% респондентів, не впливає на їхнє рішення спробувати алкоголь. Ще 12,2% мають думку, що реклама все ж має свій вплив, та 17,6% - відповіли «не знаю» (рис. 2.23).

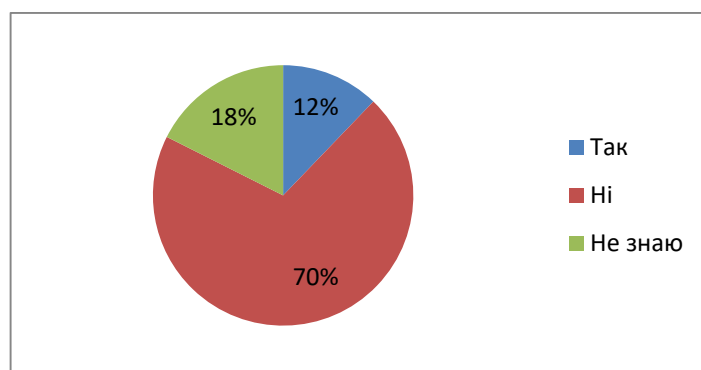

Рис. 2.23. Оцінка респондентами наявності впливу реклами алкогольних напоїв на рішення спробувати продукт, що рекламується

Вживання слабоалкогольних напоїв на думку 45,9 % опитаних не призводить до розвитку алкоголізму. Інші 33,8% думають, що це має свій вплив. Не визначилися зі своєю позицією на це питання 20,3% (рис. 2.24).

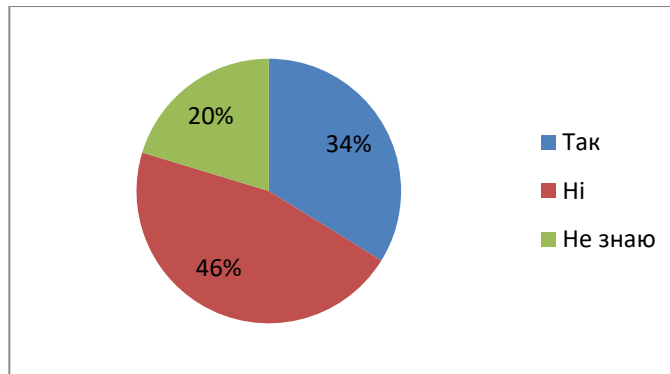

Рис. 2.24. Оцінка респондентами наявності впливу вживання слабоалкогольних напоїв на розвиток алкоголізму

Дотримуватися принципів здорового способу життя вважають важливим 60,8% опитаних, 24,3% мають протилежну точку зору на це питання, 14,9% - остаточно не визначилися (рис. 2.25).

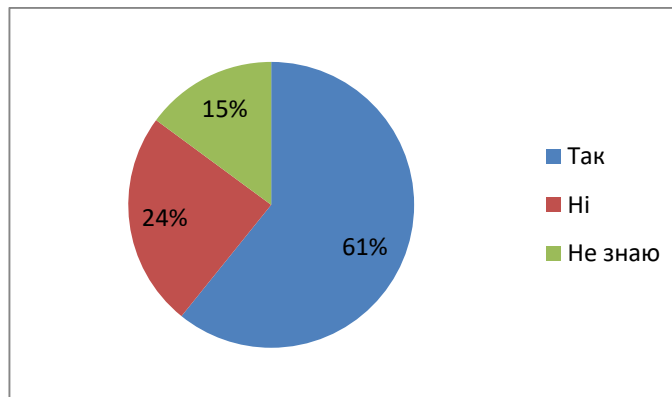

Рис. 2.25. Оцінка респондентами необхідності дотримання здорового способу життя

Отже, дослідження підтвердило, що частка підлітків, які вживають алкогольні напої досить велика. Подібні напої вживають і хлопці, і дівчата. Більшість скоштувала алкогольні напої в 14 років чи навіть раніше. Одним із головних факторів виникнення у неповнолітніх потреби у вживанні алкогольних речовин є соціально-педагогічні та психологічні особливості їх розвитку, а саме: прояви кризи підліткового віку, батьківсько - дитячі стосунки, соціокультурні особливості середовища та характер взаємовідносин в сім'ї та неформальній групі, форми спілкування в колі однолітків.

Таким чином, профілактика вживання алкогольних напоїв у підлітковому середовищі на даному етапі становлення суспільства є доцільною і займає

важливу позицію. Одним із завдань зазначеного напрямку соціально-педагогічної діяльності стало формування у дітей та підлітків мотивування до здорового способу життя. Вирішенню даного завдання сприятиме розроблення профілактичної роботи, спрямованого на запобігання вживання підлітками алкоголю, підвищення рівня інформованості, вироблення навички відмови від цієї згубної звички.

РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ СЕРЕД ПІДЛІТКОВОГО НАСЕЛЕННЯ

3.1 Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв засобами інтерактивних технік

Інтерактивна техніка (прийом інтерактивного навчання) – техніка, яка забезпечує активну взаємодію учасників і організатора / вчителя / вихователя в умовах навчальних тренінгів та семінарів, націлених на підготовку учасників до розв’язання певних завдань та досягнення обраних цілей [10].

Інтерактивні техніки, разом з активізацією пізнавальної діяльності учасників тренінгів, крім цього, демонструють спрямованість занять на забезпечення їх активної соціальної взаємодії. Це досягається за допомогою певних засобів [5]:

- особливим територіальним розміщенням учасників;
- організацією їх соціальної активності в малих групах та діадах;
- забезпеченням умов для впровадження певних видів вербальної та неverbальної комунікації;
- розв’язанням навчальних і реальних професійних проблем;
- наданням зворотного зв’язку, реалізацією рефлексії занять та ін.

Застосування даного підходу стимулює обмін цінностями, думками, ідеями, позиціями, досвідом учасників, дає змогу дізнатись різні, часто протилежні думки, сформувані толерантне відношення, зрозуміти власну позицію з певних питань, прийняти необхідні рішення.

У західній практиці інтерактивні техніки можуть застосовуватися як допоміжні елементи інших організаційних форм навчання, наприклад таких як навчальні тренінги-семінари, соціально-психологічні тренінги (сепзитивні тренінги, комунікативні, тренінги особистого росту та ін). Однак, вони мають змогу застосовуватись й в індивідуальному порядку [2].

Інтерактивні техніки можна розділити на дві групи (в залежності від функцій, які вони виконують в організації навчання) [5]:

- організаційно-спрямовуючі;
- змістовно-сміслові.

Основна мета використання організаційно-спрямувальних полягає в тому, щоб надихнути учасників до виконання певних дій, створити «комфортні» умови діяльності для учасників, забезпечити початок та кінець заняття, здійснити послідовний перехід від однієї частини до іншої і підтримати їхню активність тощо. Мета змістовно-сміслових - сприяння безпосередньо вирішенню завдань та цілей, поставлених перед заняттям.

Таким чином, інтерактивні техніки є різновидом активних методик інформаційної роботи, але разом з тим вони виділяються в індивідуальний різновид практики, бо вимагають високого ступеня як професійних умінь працівника, так і відповідальності за результати використання цих форм у роботі соціального педагога. Головною проблемою їх використання є рівень професійної та загальної інформаційної культури [6].

Через те, що робота присвячена дослідженню профілактики вживання підлітками спиртних напоїв через інтерактивні технології, я більш детально розгляну таку форму роботи як тренінгові заняття.

У порівнянні з іншими інтерактивними формами роботи з дітьми та підлітками тренінги розвиваються більш динамічно. Тренінг приваблює всіх його учасників і зацікавлює тих, хто ще не брав у ньому участі своєю конфіденційністю, ефективністю, психологічною атмосферою, внутрішньою відкритістю, груповою рефлексією й індивідуальною та ін [12].

Завдань, які доводиться вирішувати тренерам, також налічується значна кількість. Це можуть бути психотерапевтичні тренінги, тренінги, спрямовані на пошук сенсу життя, самопізнання, усунення комунікативних проблем, розвиток творчих здібностей. У даному дослідженні головним чином буду розглядати тренінгові заняття з профілактики вживання спиртного підлітками.

Таким чином, для реалізації тренінгового заняття з профілактики вживання підлітками алкогольних напоїв треба окреслити мету, визначити завдання, зазначити зміст основних процедур, обрати конкретні форми, засоби

та методи роботи. У зв'язку з тим, що методи та форми профілактики мають різні можливості формування афективного, когнітивного, поведінкового компонентів поведінки підлітка, то одноразове їхнє використання не забезпечить позитивних результатів. Профілактика вживання підлітками алкоголю буде результативною лише при умові комплексного, систематичного використання різних методів, форм, засобів в поєднанні з діяльністю, що спрямована на розроблення умов для повноцінної самореалізації та життєдіяльності молоді [3, 9].

З ціллю успішного і результативного проведення тренінгового заняття, потрібно заздалегідь підготувати проект заняття, в якому слід точно вказати: сценарій проведення тренінгу, тему, тези лекції, докладний план бесіди, зміст практичної частини, перелік прикладів і ситуацій, що можуть бути використані в тренінгу, методику проведення занять, роздавальний матеріал, методику використання наочності.

Успішність тренінгу залежить від впровадження принципу щирості й відкритості. Основне завдання під час тренінгу – бути відвертими. Інший значний принцип – конфіденційність усього, що відбувається, без якої немає можливості створити атмосферу психологічної безпеки й саморозкриття. Подробиці реалізації заходу не виносяться за межі приміщення. Учасники не мають страху, що зміст їхньої бесіди може стати загальновідомим [4].

Розроблення тренінгових занять з профілактики вживання алкоголю в підлітковому віці на сьогоднішньому етапі розвитку людства є особливо доречною. Тому що з кожним днем збільшується кількість молоді, яка починає вживати спиртні напої.

Аби точніше дослідити схильність та ставлення до вживання алкоголю в підлітковому віці, було розроблено анкету, що дала змогу більш краще орієнтуватися у роботі по профілактиці для обраного віку дітей (додаток 1).

Науковцями було доведено, що тренінгові заняття є ефективними засобами ранньої профілактики вживання легких алкогольних напоїв у підлітковому віці. Через це при розробці тренінгового заняття – були підібрані

найоптимальніші та найцікавіші повідомлення, вправи та техніки, для того, щоб це було доступно та легко такій категорії суспільства як підлітки [1, 7].

У зміст тренінгового заняття буде входити: вступ – привітання і обґрунтування теми, час її продовження до 5 хв.; основна частина складається зі вступної промови, правил групи (6 хв.), вправа «Знайомство з групою» (10 хв), вправа – привітання «Рукоштовання наосліп»(5хв.), інформаційне повідомлення «Вживання алкоголю шкідливе» (5 хв.), гра «Перевірка уваги» (5 хв.), робота в групах «Які наслідки споживання спиртного вам відомі?» (8 хв.), вправа «Правда або міф» (8 хв.), гра – розминка «Австралійський дощ» (5 хв.), вправа «Моделювання ситуації» (8 хв.), гра «В тобі мені подобається...»(5 хв.), вправа «Ти можеш сказати - ні» (6 хв.), вправа «Всі за і проти» (6 хв.), і заключна частина, підсумки заняття, тривалість яких не перевищує (8 хв.). Загальний час проведення тренінгу 1,5 години. Заняття буде побудоване так, щоб якомога доступніше донести інформацію про негативні наслідки вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі.

Результати тренінгового заняття багато в чому залежать від того, наскільки ретельно і сплановано ведеться підготовка до нього, від різноманітності форм його проведення. Через цевсі питання, розглянуті разом з дітьми, слід винести на загальне зібрання чи обговорення, що складається з медичного працівника, соціального - педагога та психолога тощо [2].

Одним з основних етапів підготовки до тренінгу є з'ясування у тактовній формі (бесіди, анкетування, тестування) стилю життя молодої людини, її взаємин з оточуючими, з однолітками (чим жив сім'я, які її соціальні установки, система моральних, духовних цінностей тощо) [11].

Тренінг значним чином відрізняється від традиційних форм роботи з дітьми та підлітками, оскільки зорієнтований перш за все на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми мають на меті застосуваннясього потенціалу особистості: її компетентності(емоційної,соціальної та інтелектуальної), самостійності, здатності до прийняття рішень, взаємодії тощо. Важливим є розуміння, що

тренінг – це водночас цікавий процес спілкування, пізнання себе та інших, інструмент для формування умінь та навичок, , ефективна форма опанування знань, форма розширення досвіду [3].

На сьогодні вже накопичено безліч різних конкретних прийомів, вправ, технік, процедур реалізації тренінгів, які ефективно застосовуються у груповій роботі.

3.2 Розробка тренінгів, занять щодо «Профілактики вживання алкогольних напоїв в підлітковому середовищі»

Метою заняття є: підвищення рівнязабезпечення інформацією підлітків щодо проблем, пов'язаних із вживанням алкогольнихнапоїв, про шкідливість спиртного та профілактику вживання слабоалкогольних напоїв; дослідити особливості підліткового віку та виокремити найпоширеніші причини вживання молоддю спиртного.

Тренінгове заняття розраховане на учнів 9 класів - молодь віком 14-16 років.

Загальна тривалість тренінгового заняття - 90 хвилин.

1. Вступ – привітання і обґрунтування теми (5 хв.)

2. Основна частина

Вступна промова (3 хв.)

Вітаю.Я тут щоб розповім вам про шкідливість вживання алкогольнихнапоїв. Ви отримаєте інформацію про те, як спиртні напої впливають на здоров'я людини. Ви отримаєте знання про способи захисту для вас та ваших близьких щодо зловживання сптртними напоями.

Інформація про алкоголь та його вплив на організм людини дасть вам можливість уникнути небезпеки. Кожен із вас буде спроможний усвідомити наслідки ризикованої поведінки, а разом з цим і те, як цей ризик можна зменшити або запобігти йому зовсім, тобто, кожен зможе після отриманої інформації зробити для себе певні висновки та вибір.

Правила групи (3 хв.)

1) Дія правилпіднятої руки: аби щось запитати, підніми руку.

- 2) Говорити зі своєї сторони: не узагальнюючи і не від імені всіх.
- 3) Правило своєчасності: аналізувати і обговорювати те, що передбачається даною темою.
- 4) Правила діалогу: говорити чітко – не бурчати під ніс, не шепотітися між собою, не говорити одночасно.
- 5) Активна присутність: участь в обговоренні та роботі.
- 6) Конфіденційність: уся інформація щодо конкретних учасників повинна зберігатися в групі.
- 7) Відкритість і щирість: не лицемірити і не брехати, бути самим собою.
- 8) Думка кожного має право на існування: обговорювати і критикувати висловлювання, думки, а не особистість.

Вправа «Знайомство з групою» (10 хв.)

Мета: підготувати учасників до роботи, створити комфортну атмосферу, гарний настрій, сприяти згуртованості групи.

Хід вправи. Учасники сідають у коло. Тренер знайомить їх із символічним учасником групи - будь-якою м'якою іграшкою або м'ячем. Кожен учасник передає іграшку по колу, називаючи своє ім'я та вітаючись із групою. Далі кожен учасник може розказати коротку інформацію про себе.

Вправа - привітання «Рукоштовпання наосліп» (5хв.)

Мета: Комунікативна гра, розвиток уваги, інтеграція групи, створення позитивної атмосфери.

Хід вправи. Робота в парах. Учасники тиснуть руки один одному і застигають в такій позі. Після цього, кожен з учасників робить кілька кроків назад, а потім, не відкриваючи очей, повертається до партнера, пробує знову з'єднати руки в рукоштовпанні.

Інформаційне повідомлення «Вживання алкоголю шкідливе» (5хв.)

Розпиття слабоалкогольних напоїв небезпечно не стільки біохімічним впливом на організм людини, скільки формуванням у нього стилю алкогольної поведінки, подібної поведінки алкоголіка. Проблема вживання алкоголю серед

молоді на сьогодні є дуже актуальною, турбує і батьків, і педагогів, і суспільство в цілому [8].

Частіше за все, перша спроба вживання алкоголю здійснюється в ранньому підлітковому віці (12 - 13 років), коли дитина - ще не сформована особистість і не може повністю усвідомлювати ризиків, пов'язаних зі споживанням спиртних напоїв. Навіть у багатьох дорослих існують хибні уявлення про те, що в невеликих дозах алкоголь може бути корисним для дитини. Під тиском реклами, ЗМІ та вже усталених традицій щодо споживання спиртного в підлітків можуть сформуватись неправильні уявлення про алкоголь. Звичайна заборона споживати спиртне не досить ефективна. На якомусь етапі вона може призвести до того, що дитина спробує алкоголь в іншому місці [3].

Першій спробі вживання спиртного передують [10]:

- бажання потрапити до певного кола однолітків, де споживання спиртного є звичайним явищем;
- бажання здаватися дорослішим;
- переконаність у тому, що це «модно і круто»;
- з метою розслабитися, позбутись відчуття сором'язливості;
- з метою розвеселитися;
- задля спілкування;
- через тиск оточення та ін.

Основна небезпека першої спроби прийому алкоголю для незрілої особистості полягає в тому, що, відчувши потяг до спиртного, підліток з біологічною схильністю до алкоголізму стає алкоголіком практично відразу, навіть не встигнувши зрозуміти, що з ним сталося [1].

Гра «Перевірка уваги» (5 хв.)

Мета: активізувати учасників заняття до роботи в групі.

Хід гри: Учасникам пропонується об'єднатися в дві команди і стати один за одним у два рядка в різних кутках кімнати. Тренер дає учасникам, які стоять першими в обох рядах, по аркушу паперу із зазначенням якогось предмета чи

образа (наприклад, кавун, обличчя з посмішкою тощо). Учасники повинні за допомогою жестів і міміки швидко та зрозуміло донести інформацію до наступного учасника (і так далі за ланцюжком). Завдання для останнього учасника: намалювати отримане повідомлення на закріпленому заздалегідь на стіні великому аркуші паперу. Перемагає команда, яка передала образ, щонайближчий до оригіналу.

Учасників слід постійно заохочувати словами схвалення. Стежити за тим, аби підлітки не підказували. Стимулювати їх, кажучи, наприклад: «Ти можеш показати це без слів, спробуй».

Робота в групах «Які наслідки споживання спиртного вам відомі?»(8хв.)

Учасникам тренінгу пропонується поділитися на 3 групи. Дається завдання для кожної групи щодо обговорення наслідків сп'яніння: 1-а група: фізичні; 2-а група: психологічні; 3-я група: соціальні. Після обговорення в групах представник кожної з них доповідає аудиторії про результати та відповідає на запитання учасників тренінгу з інших груп.

Вправа «Правдаабо міф» (8 хв.)

Мета: учні повинні розрізняти міфи і правду про алкоголь, знати, які проблеми пов'язані з алкоголем.

Хід вправи. Що вам відомо про алкогольні напої?

Багато підлітків мають невірні думки в деяких питаннях, щодо вживання алкогольних напоїв, а людина, яка мало знає про шкідливість спиртного, може зробити фатальну помилку.

Для вас було підготовлено декілька стверджень, і давайте зараз ми з вами визначимо де міфи про алкоголь, а де правда.

Міфи та правда про алкоголь

1. Алкоголь перетравлюється організмом так само, як і їжа. (Міф)
Насправді : алкоголь всмоктується набагато швидше, ніж їжа.
2. Пиво і слабоалкогольні напої (такі як джин - тонік) не шкідливі для організму. (Міф)

Насправді: Вони призводять до звикання, погано впливають на серце і печінку.

3. Ліки від кашлю містять алкоголь. (Правда)

4. Холодний душ може допомогти п'яній людині швидше протверезіти. (Міф)

Насправді: Холодний душ робить п'яного тільки мокрим і холодним.

5. Банка пива 350 мл містить стільки ж алкоголю, як і 180 мл вина або 45 мл горілки. (Правда)

6. Випивши забагато алкоголю, можна померти. (Правда)

Зауваження: Людина може померти від одноразового передозування алкоголем.

7. Те, як алкоголь вплине на людину, не залежить від статі. (Міф)

Насправді: Вміст алкоголю у крові жінки, яка випила одну склянку, буде вищим, ніж у крові чоловіка, який теж: випив одну склянку, навіть якщо у них однакова вага. Після більшої кількості склянок різниця стає ще помітнішою.

8. У невеликих дозах алкоголь зменшує напруження і знімає комплекси. (Правда)

9. У невеликих дозах алкоголь послаблює концентрацію та сповільнює реакції. (Правда)

10. Тривале зловживання алкоголем призводить до деградації особистості. (Правда)

11. Якісні алкогольні напої не завдають шкоди організму. (Міф)

Насправді: Будь-який алкоголь шкідливий. Продукт його розпаду - оцтовий альдегід завдає руйнівної шкоди організму.

12. Вживання алкоголю вагітною жінкою перешкоджає нормальному розвитку мозку ненародженої дитини. (Правда)

Зауваження: Ушкодження мозку дитини - це лише один з можливих ризиків, які бере на себе вагітна жінка, коли п'є алкогольний напій. Серед

дефектів, викликаних вживанням алкоголю, є негативні зміни розвитку обличчя.

13.Алкоголь, що міститься в технічному спирті, такий самий, як і в алкогольних напоях. (Міф)

Насправді: Технічний спирт є небезпечною отрутою, і його ніколи не можна вживати.

14.Печінка є органом людського тіла, який відповідає за перероблення алкоголю. (Правда)

Після повідомлення, тренер роздає пам'ятки кожному учасникові тренінгового заняття.

Гра-розминка «Австралійський дощ» (5 хв.).

Мета: забезпечити психологічне розвантаження учасників

Хід гри. Учасники стають у коло.

Інструкція. Чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він. Зараз по колу ланцюжком ви будете передавати мої рухи. Як тільки вони повернуться до мене, я передам наступні. Стежте уважно!

- В Австралії піднявся вітер. (Ведучий тре долоні)
- Починає крапати дощ. (Клацання пальцями)
- Дощ посилюється. (Почергове плескання долонями по грудях)
- Починається справжня злива. (Плескання по стегнах)
- А ось град - справжня буря. (Тупіт ногами)
- Але що це? Буря стихає. (Плескання по стегнах)
- Дощ стихає. (Плескання долонями по грудях)
- Рідкі краплі падають на землю. (Клацання пальцями)
- Тихий шелест вітру. (потирання долонь)
- Сонце! (Руки догори)

Вправа «Моделювання ситуації» (8 хв.).

Мета: закорінити знання про сприйнятливність до спиртного (толерантність до алкоголю).

Хід проведення. Групу розділяють на 2 підгрупи. Кожній підгрупі дають картку з однаковим описом ситуацією і пропонують її розібрати. Після обговорення, представники кожної групи пропонують учасникам тренінгу відповіді на запитання, що були розроблені в підгрупі.

Ситуація [5]

Дві подруги, Ольга і Аня, уперше потрапили на «дорослу» вечірку, де ніхто не збирався говорити, що спиртне їм ще рано споживати, де взагалі нікому було підказати, як їм поводитись. Як і всі, подруги випили по чарочці коньяку, і їм відразу стало весело. Після другої чарки Ольга в захваті хихикала, танцювала до упаву, і все навколо кружляло разом з нею. Третю чарку вона випила деяким зусиллям, але відмовитись вважала за незручність, оскільки тост був «За прекрасних дівчат!». Після цього Оля стала поводитися зовсім нерозумно: заgravала з хлопцями, втручалася в чужі розмови, приставала до всіх з обіймами та поцілунками. Аня, навпаки, трималася прекрасно, хоч і пила нарівні з Олею. Вона робила знаки, намагаючись зупинити Олю, повернути її поведінку в рамки пристойності.

Незважаючи на відчайдушний настрій, четверту чарку Оля пити побоювалася, але, подивившись на Аню, яка зробила це зовсім спокійно, вирішила не відставати. Незабаром язик у неї почав заплітатися, руки-ноги не слухалися, почувалась погано взагалі вже нічого не розуміла. П'ятий тост підняли за батьків. «Пити до дна! - кричали з усіх боків. — Батьки - це святе!». І цього разу, зробивши над собою зусилля, Оля з відразу випила. Добре, що поруч сиділа Аня, яка довела подругу до туалету, інакше її знудило б прямо за столом. Якби не Анна, Оля взагалі б додому не добралася. Вона йшла, плентаючись, не розуміючи, в який бік іти, часто сідала на землю і бурмотіла, що спатиме тут. Аня ледве довела її і «передала» з рук у руки батькам. Батьки Олі жахнулися. Промучившись із дочкою всю ніч, вони довго лаяли її та все ставили у приклад Аню, яка поводитися пристойно, а не напилася до напівсмерті.

«Дивно, — думала Оля, — адже ми ж з Анею пили однаково; чому вона сп'яніла менше за мене?».

Дайте відповіді на запитання:

1. Хто з дівчат схильний до алкоголізму з біологічної точки зору?
2. Як варто Аніповодитися стосовно алкоголю?
3. Як варто Оліповодитися стосовно алкоголю?
4. Чи правильну позицію зайняли батьки Олі?
5. Які симптоми алкогольного отруєння спостерігалися в Ольги?

Гра «В тобі мені подобається...» (5 хв.)

Мета: сформувати емоційно сприятливий клімат у групі.

Хід гри: Учасники збираються у коло, тренер пропонує послідовно один за одним, обмінятися думками про сусіда.

Вправа «Ти можеш сказати - ні» (6 хв.)

Матеріали: плакат із зображенням підлітків та фразами, які можна почути в товаристві підлітків стосовно відмови від вживання спиртного, аркуші паперу, ручки, фліп-чарт, фломастери.

Хід вправи: до стіни прикріплюється плакат.

Серед учасників формуються 5 груп і кожній пропонується одна із 5 фраз. Учасники мають обговорити у своїх групах, що може підліток відповісти, коли не бажає пити. Кожна можлива відповідь-відмова пишеться на окремому маленькому аркуші, який потім прикріплюється на плакат.

На чистому аркуші паперу кожна з груп пише "свою" фразу великими літерами і приклеює на цей же аркуш свої варіанти відповідей-відмов. Усі аркуші кріпляться на стіну біля плакату. Кожна група зачитує свої відповіді-відмови і обговорює з усіма учасниками. Ті відповіді-відмови, які учасники вважають вдалими, наклеюють на плакат. Аналізують, що вийшло, підсумовують, які альтернативи можна запропонувати дітям, щоб відмовитись від споживання спиртного у товаристві.

Вправа «Всі за і проти» (6 хв.)

Матеріали: аркуші паперу, ручки, дошка (фліп-чарт), фломастери.

Хід вправи: учасники діляться на пари. Їм пропонується на аркуші паперу написати "плюси" та "мінуси" у споживанні алкоголю. Після цього кожна пара зачитує свої варіанти, а тренер фіксує це на дошці. Підводяться підсумки.

Підведення підсумків (8 хв.)

В людей, що вживають спиртні напої, може розвинути така хвороба, як алкоголізм. Вона руйнує життя загалом, пригнічує, приносить з собою безліч проблем. Аби цього не трапилося, треба пам'ятати, що ваше здоров'я і ваша доля – це ваша особиста відповідальність [12].

Вам слід пам'ятати, що вплив алкоголю на здоров'я окремої персони залежить від ваги та зросту людини, від того що, чим менше людина важить і чим менший у неї зріст, тим швидше вона сп'яніє. Залежить від статі людини, оскільки жінки п'яніють швидше і сильніше, ніж чоловіки, при вживанні однакової кількості алкоголю. Також від проміжку часу між вживанням алкогольного напою. Найсильніше п'яніють на «порожній шлунок», а також від міцності та специфіки газу в алкогольному напої. Від міцних та шипучих напоїв п'яніють швидше, не варто запивати алкоголь водою з газом [6].

Отже, соціально-педагогічна профілактика вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі передбачає створення у кожного власної моделі поведінки, зорієнтованої на здоровий спосіб життя. Соціальний педагог під час проведення тренінгу має привернути увагу підлітків до проблеми, надати переконливу інформацію про ступінь ризику, допомогти виробити вміння та навички відповідальної поведінки, створити ситуацію соціально-психологічного комфорту й захищеності.

ВИСНОВКИ

1. У ході дослідження мною було визначено основні поняття з приводу підліткового алкоголізму та чинників які впливають на схильність до вживання алкоголю
2. Зроблено аналіз статистичних даних питань юнацького алкоголізму в Україні та деяких країнах ЄС
3. Проведено збір та аналіз досліджень з метою оцінки алкогольної залежності серед підлітків
4. Визначено профілактику вживання підлітками спиртних напоїв засобами інтерактивних технік
5. Розроблено тренінгу щодо «Профілактики вживання алкогольних напоїв в підлітковому середовищі»

РЕКОМЕНДАЦІЇ

В ході роботи було розроблено анкету для діагностики схильностей і ставлення підлітків до вживання легких алкогольних напоїв та тренінгове заняття з профілактики вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі, що в майбутньому дасть можливість досліджувати та сприяти попередженню негативних явищ у молодіжному середовищі.

Результативність проведеної роботи залежить від дотримання голивних її принципів:

- забезпечення права підлітка на вільний вибір своєї поведінки, обмеженої таким же правом інших людей, відмова від намагання маніпулювати ним;
- гуманний характер профілактики;
- добровільна участь у профілактичних заходах;
- безпечність профілактичних дій для дітей та підлітків;
- відповідність профілактичних дій віковим та індивідуальним особливостям;
- переконуючий характер профілактики.

Таким чином, профілактика вживання підлітками легких алкогольних напоїв буде ефективною лише в результаті систематичного, комплексного використання різних форм, методів, засобів у поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для їхньої повноцінної життєдіяльності та самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимов Н.Л. Профилактика пьянства, алкоголизма и наркомании среди молодежи / Н.Л.Анисимов. – М. : Юрид. лит., 1988. - 176 с.
2. Бевз Г.М. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г.М.Бевз, О.П.Главник. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2005. – Кн. 1.—176 с.
3. Братусь Б. С. Психология, клиника и профилактика раннего алкоголизма / Б. С.Братусь, П. И.Сидоров. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 146 с.
4. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М.Завацька. – К. : Видавництво Дім «Слово», 2008. – 240 с. 30
5. Заиграев Г.Г. О некоторых особенностях профилактики пьянства // Социологические исследования / Г.Г. Заиграев. – 1993. – № 4. – С. 96-105.
6. Климович В.Ю. Профилактика наркомании и алкоголизма в школе: Программа / В.Ю.Климович // Справочник руководителя образовательного учреждения. – М. : Наука, 2004. – № 7.
7. Коробкина З. В. Профилактика наркотической зависимости у детей и молодежи : учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / З.В.Коробкина, В. А. Попова. – М. : Академия, 2002. – С. 41-43.
8. Максимова Н.Ю. Соціально-психологічні аспекти профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді / Н.Ю.Максимова, С.В.Толстоухова. – К., 2000. – 200 с.
9. Методичні рекомендації та матеріали для практичного використання у профілактичній роботі з учнівською молоддю // Позакласний час. – 2000. – № 3. – С. 2-7.
- 10.Профілактика вживання психоактивних речовин. Матеріали для проведення освітньо-профілактичної роботи. Частина II. / за заг. ред. К.С.Шендеровського, І.Я.Ткач. – К. : КМЦСССДМ, 2005. – 224 с.
- 11.Ягодинський В.М. Учням про шкідливість нікотину та алкоголю / В.М.Ягодинський. – К., 1986. – 105 с.

12. Яременко О.О. Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі: вживання, залежність, ефективна профілактика / О.О.Яременко, О.М.Балакірева, О.О.Стойко та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2005.—Кн. 7. – 196 с.
13. Стаття «Алкоголь і неповнолітні несумісні!». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://otg.mrada-baranivka.gov.ua/index.php/2018-04-16-21-24-06/1719-alkohol-i-nepovnolitni-nesumisni>
14. Алкоголь і підлітки. Що варто знати. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/alkogol-i-pidlitky-shho-varto-znaty/>
15. Вживання алкоголю у підлітковому віці шкодить життю і здоров'ю. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uman-rda.gov.ua/news/23-36-45-31-08-2017/>
16. Алкоголізм у підлітків як важлива медико-соціальна проблема. І. В. Лисюк. – Електронний ресурс.
17. Скільки п'ють і курять підлітки в Україні - дослідження. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-49999874>
18. Алкоголь у підлітковому віці — медична й соціальна проблема. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/35623>

ДОДАТКИ

Додадок 1

Анкета для вивчення поінформованості та відношення підлітків до вживання алкогольних напоїв

1. Чи вживаєте Ви алкогольні напої?

А) Так

Б) Ні

2. Як часто?

А) Кожен день;

Б) Регулярно;

В) Раз в тиждень вже точно;

Г) Рідко, але буває;

Д) Тільки у свята або з іншого приводу;

Е) Я не п'ю, та й взагалі, я проти.

3. З якого приводу?

А) Свято;

Б) Вихідний;

В) У вільний час;

Г) Зустріч з друзями;

Д) Привід поспілкуватися;

Е) Зняти стрес;

Ж) Інше _____

4. З ким Ви зазвичай вживаєте алкогольні напої?

А) З друзями;

Б) З однокласниками;

В) З новим/ми знайомим/ми;

Г) Один / одна;

Д) Неважливо;

Е) Інше _____

5. Де зазвичай Ви вживаєте алкогольні напої?

А) У квартирі у себе / у друзів / у знайомих;

Б) На вулиці / у дворі;

В) В кафе;

Г) Неважливо де, головне в теплі;

Д) На дачі;

Е) Інше _____

6. Яким саме напоям Ви віддаєте перевагу?

А) Коньяк / Віскі;

Б) Горілка;

В) Лікер;

Г) Вино / вермут / шампанське;

Д) Пиво;

Е) Легкі коктейлі;

Д) Інше _____

7. У якій кількості Ви вживаєте алкогольні напої?

А) Поки можу, п'ю;

Б) Завжди можу зупинитися;

В) У помірному, щоб бути в адекватному стані;

Г) Я ніколи не відчував / ла себе п'яним;

Д) Одного келиха / чарки / склянки з мене вистачить;

Е) Інше _____

8. Як Ви ставитеся до розпивання спиртних напоїв в громадських місцях, транспорті, парках і ін. місцях дозвілля?

А) Позитивно;

Б) Не звертаю уваги;

В) Мені все одно;

Г) Мені огидно;

Д) Негативно;

Е) Інше _____

9. Як Ви ставитеся до осіб, які перебувають у нетверезому стані, в громадських місцях?

А) Позитивно;

Б) Не звертаю уваги;

В) Мені все одно;

Г) Мені огидно;

Д) Негативно;

Е) Інше _____

10. Якого віку людей Ви найчастіше зустрічали на вулиці в нетверезому стані?

А) Учнів / Студентів;

Б) Осіб середнього віку;

В) Цілковим заможних людей;

Г) Осіб без певного місця проживання;

Д) Літніх людей;

Е) Інше _____

11. Якого статі людей Ви найчастіше зустрічали на вулиці в нетверезому стані?

А) Чоловічого;

Б) Жіночого.

12. Як Ви вважаєте, продаж спиртних напоїв неповнолітнім громадянам сприяє розвитку алкогольної залежності в майбутньому і деградації особистості?

А) Так;

Б) Ні;

В) Інше _____

13. Ви вважаєте, що алкоголізм - це хвороба і її треба лікувати?

А) Так;

Б) Ні;

В) Інше _____

14. Яку кількість міцного алкоголю ти випиваєш щоразу?

А) 50 мл

Б) 100 мл

В) 150 мл

Г) 200 мл

Д) 350 мл

Е) 600 мл

Є) Більше ніж 700 мл

15. Скільки тобі було років, коли ти вперше відчув себе напідпитку чи п'яним?

А) _____ років

Б) Ніколи не був напідпитку

В) Не знаю

16. Чи знають твої батьки, що ти вживаєш алкоголь?

А) Не вживаю алкоголь

Б) Ні, вони про це не знають

В) Так, знають про невелику частину того, що я вживаю

Г) Так, знають про половину того, що я вживаю

Д) Так, знають майже про всю кількість, яку я вживаю

17. Чи хтось вживає алкоголь у твоїй родині (познач одним чи декількома хрестиками)?

А) Ніхто не вживає

Б) Мати

В) Батько

Г) Брат чи сестра

Е) Інше _____

18. Якщо ти вживав алкогольні напої, то вкажи, будь ласка, з яких причин?

А) З цікавості

В) Наслідуючи

Г)За компанію

Д)Для авторитету

Е)Не вживаю взагалі

19. Як Ви оцінюєте дію алкоголю на організм?

А)Фізично руйнує

Б)Зневага в суспільстві

В)Деградація

Г)Руйнує емоційно

20. Найбільший вплив на мене щодо не вживання алкогольних напоїв здійснюють:

А)Батьки , родичі

В)Педагоги

Г)Друзі/однолітки

Д)ЗМІ і інтернет

21. Що, на твою думку, необхідно зробити, щоб діти не вживали спиртні напої?

А)Зразок дорослих

Б)Контроль

В)Заборона реклами

Г) Інформованість про наслідки

22. В дорослому житті ти боїшся стати алкоголіком?

А)Так

Б)Ні

В)Не знаю

23. Реклама алкогольних напоїв впливає на твоє рішення спробувати продукт, щорекламується ?

А)Так

Б)Ні

В)Не знаю

24.Вживання слабоалкогольних напоїв не призводить до розвитку алкоголізму.

А)Так

Б)Ні

В)Не знаю

25.Чи вважаєш ти за необхідне дотримуватись принципів здорового способу життя.

А)Так

Б)Ні

В)Не знаю